

بررسی میزان شیوع وندالیسم (تخریب اموال عمومی) و عوامل موثر بر آن در مدارس متوسطه دوم استان مازندران^۱

سیده زینب تقوی^۲، رضاعلی محسنی^۳

^۲ دانشجوی دکتری جامعه شناسی - عضو هیئت علمی جهاد دانشگاهی

^۳ دانشیار جامعه شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

نویسنده مسئول:

سیده زینب تقوی

چکیده

هدف از این پژوهش بررسی میزان شیوع رفتارهای تخریب‌گرانه در مدارس متوسطه دوم استان مازندران و عوامل موثر بر آن بوده است. در این تحقیق از روش پیمایش و ابزار پرسشنامه محقق ساخته برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش را کلیه دانش‌آموزان دوره متوسطه دوم استان مازندران تشکیل می‌دهند که بر اساس آمار مأخوذه از سازمان آموزش و پرورش استان، تعداد آنها برابر با ۱۸۹۲۶۷ نفر بوده است. حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران برابر با ۸۶۸ نفر تعیین شد و پرسشنامه‌ها بر اساس روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای و سهمیه‌ای در جامعه نمونه توزیع گردید. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد میزان شیوع رفتارهای تخریب‌گرانه در مدارس دوره دوم متوسطه استان مازندران، متوسط است. بر اساس نتایج تحقیق، رابطه بین متغیرهای جمعیت‌شناختی (جنس، پایه تحصیلی، رشته تحصیلی، محل زندگی، نحوه گذران اوقات فراغت)، پایگاه اقتصادی- اجتماعی (سطح تحصیلات پدر، سطح تحصیلات مادر، شغل پدر، شغل مادر، درآمد ماهیانه خانواده)، عوامل خانوادگی (فقدان، طلاق و جدایی والدین، کنترل والدین بر فرزندان، نوع روابط افراد خانواده)، عوامل آموزشی (مدیریت مشارکتی، نوع نظارت دانش‌آموزان در مدرسه، روابط کارکنان مدرسه با دانش‌آموزان، تجهیزات و امکانات آموزشی و تفریحی، شیوه تشویق و تنبیه در مدرسه) با رفتارهای وندالیستی تایید شده است.

واژگان کلیدی

وندالیسم؛ پایگاه اقتصادی- اجتماعی؛ عوامل خانوادگی؛ عوامل آموزشی؛ دبیرستانهای استان مازندران.

^۱. این مقاله از طرح پژوهشی با همین عنوان که با حمایت اداره کل نوسازی مدارس استان مازندران اجرا شده استخراج گردیده است.

۱. مقدمه و بیان مسئله

بسیاری از جامعه‌شناسان انحراف را مجموعه‌ای از موقعیت‌ها، اشخاص یا کنشها تصور می‌کنند که ضد اجتماعی است و فرد خطاکار متخلف تلقی می‌شود و هدف اعتراض قرار می‌گیرد (کلینارد و می‌یر^۱، ۲۰۱۱: ۶). وندالیسم، کنش آگاهانه برای تخریب اموال دیگران یا وارد آوردن خسارت به متعلقات آنهاست. ساندرز وندالیسم را خسارت هدفمند، نقض، بدشکل کردن یا تخریب اموال عمومی یا خصوصی توسط افرادی تعریف می‌کند که صاحب اموال نیستند (ساندرز^۲، ۱۹۸۱: ۱۳۸). شباهت وندالیسم با انواع دیگر بزهکاری در قانون‌شکنی و نقض هنجارهای معمول جامعه است. وندالیسم روشی برای ابراز سرخوردگی، انتقام گرفتن یا نشان دادن خشم و هیجان در مواجهه با وضعیتی کسالت آور یا جلب توجه در موضوعی خاص است (ورنون^۳، ۲۰۰۷: ۱۰۴) که منجر به ایجاد خساراتی برای افراد می‌شود و هیچ سود مادی برای آنها ندارد. ابعاد و گستره این پدیده زمانی آشکار می‌شود که آمارهای خسارات مالی و تاثیرات آن بر قربانیان برآورد می‌شوند (علی‌وردی‌نیا و همکاران، ۱۳۹۲: ۸۴).

مفهوم وندالیسم وجوه مشترکی با مفهوم بی‌نظمی دارد و ممکن است نوعی بی‌نظمی فیزیکی محسوب شود. تخریبکاری (وندالیسم) از جمله کارکردهای پنهان افزایش مدرنیسم است که نموده‌های این پدیده در مراکز شهری، مدارس، باشگاههای ورزشی و... به وفور مشاهده می‌گردد. و امروزه در جوامع شهری به عنوان یک مسئله و مشکل حاد اجتماعی مطرح است که سلامت و امنیت جوامع شهری را به مخاطره انداخته است. درواقع، این پدیده متأثر از برخی عوامل در حوزه‌های اجتماعی، اقتصادی و روانی فرد است که به صورت مستقیم و غیر مستقیم می‌توانند بر رفتارهای تخریبگرانه (وندالستیک^۴) موثر باشند (قیوم زاده، ۱۳۹۰).

می‌توان در هر جایی ردپایی از این اعمال را یافت؛ چرا که دارای علائمی هستند که می‌توان نمونه‌های آن را در تخریب عمدی آثار هنری- نظیر آثار تاریخی- شیشه‌های شکسته شده اماکن عمومی و مدارس، نیمکت‌های شکسته شده و تخریب شده مدارس و پارکها، نوشته‌ها و نقاشی‌های ناهنجار و رکیک بر روی در و دیوار اماکن عمومی از جمله مدارس کوچه‌ها و دستشویی‌ها، چراغ‌ها و لامپ‌های شکسته شده، صندلی‌های پاره شده و آسیب دیده اتوبوس‌ها، خرابی آسانسورها، پاره کردن و شکستن سطوح زباله‌ها، پاره کردن عکس کتابها در کتابخانه‌های عمومی، کندن ورق‌هایی از آن و یا خط خطی کردن اوراق آن و هزاران رفتار دیگر از این دست مشاهده نمود (نواح و کوپایی، ۱۳۹۱: ۱۳۵).

به نظر می‌رسد اعمال وندالیستی در بین نوجوانان و جوانان شیوع بیشتری داشته باشد. از طرف دیگر بسیاری از وندالها به دلیل مقتضیات سنی خود در محیط‌های آموزشی مشغول تحصیل می‌باشند؛ همین امر موجب می‌شود بررسی این موضوع در بین دانش‌آموزان مقاطع مختلف آموزشی ضرورت بیشتری پیدا کند. از طرف دیگر با نگاهی به آثار اعمال وندالها می‌توان پی برد که نوعی هدف و تعمد در انجام این کارها وجود دارد که نشانه نوعی ناهنجاری اجتماعی است. می‌توان سئوالات گوناگون و فرضیات مختلفی را در این زمینه مطرح نمود از جمله این که آیا این اعمال در اعتراض به وضعیت موجود جامعه است و...؟

اما آنچه مورد قطع و یقین می‌باشد این است که این افراد - و به طور اخص دانش‌آموزان- از انجام این گونه اعمال وندالیستی نظیر صدمه رساندن به میز و نیمکت و در و دیوار و شیشه و... هیچ گونه نفع شخصی نمی‌برند.

بسیاری از محققان علوم اجتماعی معتقدند تخریب عمومی یا خرابکاری جوانان می‌تواند مقدمه‌ای برای رفتارهای بزهکارانه باشد. بویژه با نگاهی ژرف به این مسئله می‌توان دریافت که جوانان با تخریب اموال عمومی در اماکن آموزشی (مثل شکستن نیمکتها و کنده‌کاری روی آن، نوشتن شعار و یادگاری‌های مختلف بر درب و دیوار) علاوه بر ایجاد چهره نامناسب فرهنگی و اجتماعی و از بین بردن اموال عمومی و خصوصی و صدمه زدن به امکانات رفاهی جامعه، نوعی تخلیه عقده‌های ناگشوده را بر سر این وسایل جبران می‌کنند که زمینه-ساز برای بزهکاری‌های آینده است.

در تبیین‌های جامعه‌شناختی همواره به رفتارهای همراه با خشونت اهمیت فراوانی داده شده است و از آنجائی که وندالیسم نوعی از انحرافات اجتماعی محسوب می‌شود نمود آن در مدارس و مراکز آموزشی قابل توجه می‌باشد. خسارتهای ناشی از وندالیسم در اغلب کشورها حائز اهمیت است. بودجه‌های دولتی زیادی سالانه صرف ترمیم وسایل و اشیاء تخریب شده (میز و صندلی‌های شکسته شده و...) توسط وندالها می‌شود.

۱. Clinard & Meier

۲. Sanders

۳. Vernon

۴. Vandalistic

وندالیسم یا تخریب اموال عمومی به عنوان عارضه‌ای جبران‌ناپذیر بر منابع و امکانات جوامع امروزی، هر ساله خسارت فراوانی را به سرمایه‌های ملی و عمومی وارد می‌سازد. به نظر می‌رسد قسمت عمده‌ای از این آسیب‌ها به وسیله دانش‌آموزان صورت می‌گیرد. به هر ترتیب هرچه تخریبکارها رفتارهای ویرانگرانه بیشتری در مدارس داشته باشند به همان اندازه مرکز آموزشی و مدرسه می‌بایست از هزینه‌های آموزشی دیگر کاسته و از سرانه آموزشی مبلغی را برای ترمیم میز و صندلی‌های شکسته شده و ... نماید. این معضل علاوه بر هزینه‌ای کلانی که صرف جبران آن می‌شود موجب ناراحتی روحی و روانی مردم و مسئولان شده و انسجام اجتماعی را تهدید می‌کند. از این رو وندالیسم نه تنها به عنوان یک رفتار بزهکارانه، بلکه به مثابه معضل یا مسأله‌ای اجتماعی در بسیاری از جوامع مطرح شده است. به همین سبب از آنجائی که تخریبگری در کشور و خصوصاً مدارس کشور مشاهده می‌شود، هدف از این تحقیق، بررسی این پدیده در مدارس استان مازندران است. به عبارت دیگر این تحقیق به دنبال پاسخ به این سؤال اساسی است: پدیده وندالیسم (تخریب اموال عمومی) به چه میزان در بین نوجوانان و جوانان دبیرستانی استان مازندران شیوع دارد؟ در واقع در این پژوهش تلاش شده است با استفاده از نظریه‌های مربوط به وندالیسم در حیطه جامعه‌شناسی انحرافات به تبیین این رفتار پرداخته شود.

۲. پیشینه‌ی پژوهش

در خصوص وندالیسم، تحقیقات فراوانی انجام نشده است و تنها بررسی‌هایی در کشورهای غربی بخصوص اروپایی انجام شده است و از بزهکاریهای قرن جدید بشمار می‌آید. از نخستین کسانی که در مورد این پدیده اجتماعی نو مقاله نوشته است پاتریس ژانورن فرانسوی است، که یکی از مقالات وی در سال ۱۳۶۷ در کشورمان به چاپ رسید و از جمله محققان: پروفسور موزر (۱۹۶۷)، و یلنسن (۱۹۹۵) هوبر (۱۹۹۱) گلدستون (۱۹۹۸)، کلارک، فلکس، ارونسون، استفنس، کلینارد ... برخی از پژوهشهای جدید در این عرصه عبارتند از:

وروبیوا^۱ (۲۰۱۶) متغیرهای شخصیتی موثر بر فعالیتهای وندالیستی در سنین پیش از دبستان را بررسی کردند. نتایج تحقیق نشان داد تأکید بر عملکرد بالا، منابع شخصی پایین و فعالیتهای رفتاری بالا بر رفتارهای وندالیستی موثر است. اروستی و همکاران^۲ (۲۰۱۲) در تحقیقی با عنوان رابطه خرابکاری دانش‌آموز، قلدری و فرار با غیبت معلمان به علت بیماری نشان داد قرار گرفتن در معرض اشکال مختلف رفتار مشکل‌دار دانش‌آموزان با غیبت کوتاه مدت بیشتر معلمان همراه بوده است. گاتمن و دیگران^۳ (۲۰۱۱) در یک پژوهش جامع بر روی گروهی از نوجوانان وندالیست انگلیسی، نشان داده‌اند که بدون لحاظ کردن عوامل زیستی، روانی، اجتماعی و تربیتی نمی‌توان این پدیده را به تمامی درک و فهم نمود. به‌ویژه، آنان بر نقش عواملی نظیر شکل‌گیری اعتماد اولیه، اختلالات سلوک در کودکی، ضربه‌های روانی و مغزی، هوش و گروه همسالان و همانندسازی تأکید ویژه‌ای نموده‌اند. کر^۴ (۲۰۱۰) معتقد است رفتارهای وندالیستی نوعی مکانیسم روانی جابه‌جایی است که بر اثر فشار حاصل از تخلیه نشدن هیجانات طبیعی نوجوانان بروز می‌کند. به زعم او دوره نوجوانی با تشدید هیجانات مختلف همراه است. این هیجانات نیز در پی راهی برای برون‌ریزی برمی‌آیند. چنانچه جامعه و نهادهای تربیتی، آموزشی و ورزشی آن فرصت و شرایط لازم را برای تخلیه بهنجار هیجانات فراهم سازند، نوجوانان از دست یازیدن به کنش‌های تخریبی صرف‌نظر می‌کنند، در غیر آن صورت آنان بدون ترس از پیامدهای رفتارهای خود، مبادرت به تخریب اموال عمومی می‌کنند. جب^۵ (۲۰۰۹) معتقد است که پیوندهای محکم اجتماعی مانع انحراف می‌شوند، در حالی که پیوندهای ضعیف انعطاف‌پذیری کمتری نسبت به انحراف دارند. به عبارت دیگر هر چه انسجام و همبستگی بیشتر باشد، میزان انحرافات کمتر است. اما این موضوع در ایران چندان مورد توجه قرار نگرفت و به تعداد معدودی پژوهش بسنده شده است که برخی از آنها به وندالیسم در مسابقات ورزشی، فضاهای شهری و همچنین کتابخانه‌ها پرداخته‌اند. در زمینه وندالیسم و تخریب‌گری در مدارس می‌توان به پژوهشهای زیر اشاره کرد:

۱. Vorobyeva

۲. Ervasti et.al

۳. Gutman et.al

۴. Kerr

۵. Jeb

نتایج تحقیق رستمی و راد (۱۳۹۴) نشان داد بین متغیرهای تعهد آموزشی، تعهد خانوادگی، صمیمت خانوادگی، داشتن همسالان منحرف، احساس تبعیض در مدرسه، محل سکونت، پایه تحصیلی و پایگاه اجتماعی- اقتصادی والدین پاسخگویان با متغیر گرایش دانش‌آموزان به رفتارهای ناهنجار وجود دارد. علیرودی‌نیا و همکاران (۱۳۹۲) متغیرهای احساسات منفی، قرار گرفتن در معرض محرک منفی، حذف محرک مثبت، عدم دستیابی به اهداف ارزشمند مثبت و تصور نسبت به محدودیت فرصت را دارای رابطه مستقیم و مثبت با رفتارهای وندالیستی نشان دادند. نتایج تحقیق ارجمند سیاهپوش و همکاران (۱۳۹۲) نشان می‌دهد که بین میزان رفتارهای وندالیستی با متغیرهای میزان رضایت اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی، میزان انسجام و همبستگی اجتماعی و نیازهای امنیتی رابطه منفی و معکوسی وجود دارد. بلالی و همکاران (۱۳۹۲) معتقد است بسیاری از رفتارهای وندالیستی واکنشی به سرخوردگی و ناکامی فرد در مواجهه با زندگی و آینده شغلی و به طور کلی دنیای اجتماعی اطراف است. مطلق و ندری (۱۳۹۲) به این نتیجه رسیدند که بین وضعیت اقتصادی، پایین بودن سطح تحصیلات والدین، جدایی والدین، خشونت در خانواده، سابقه مجرمیت والدین، معاشرت با دوستان بزهکار، تبعیض، عدم رعایت قوانین، عدم شرکت در فعالیتهای، عدم احساس تعلق و فقر فرهنگی ب گرایش دانش‌آموزان به وندالیسم رابطه معنی‌داری وجود دارد. مطهری (۱۳۹۲) در تحقیقات خود نتیجه گرفت که هر چهار دسته عوامل روان شناختی، عوامل جامعه شناختی، عوامل آموزشی، عوامل خانوادگی و پلیس سهم و نقشی معنادار در بروز رفتارهای وندالیستی دارند. حیدری و پارسامهر (۱۳۹۱) گزارش داد وضعیت تحصیلی، پایگاه اقتصادی- اجتماعی، ارتباط با افراد بزهکار، احساس بی قدرتی، احساس محرومیت نسبی، احساس انزوای اجتماعی و احساس بی هنجاری بر وندالیسم در دانش‌آموزان دبیرستانی شهر اهواز موثر است. نتایج پژوهش نبوی و همکاران (۱۳۹۱)، نواح و کوپایی (۱۳۹۱)، قیوم‌زاده (۱۳۹۰) و خوانساری و همکاران (۱۳۹۰) نشان داد میان پایگاه اقتصادی- اجتماعی، موفقیت تحصیلی، احساس محرومیت نسبی، احساس تبعیض، عزت نفس و خویشتن‌داری، پیوند اجتماعی و رفتارهای وندالیستی ارتباط وجود دارد. بررسی سیستماتیک پژوهش‌های ۱۰ سال اخیر که توسط دغاقله و کلهر (۱۳۸۹) انجام شد، ایرادهای این پژوهش‌ها را نشان می‌دهد و البته در یک نمای جزئی ایرادهایی که اصولاً تحقیقات علوم اجتماعی به‌خصوص آسیب‌های اجتماعی در یک بازه زمانی مشخص، بازنمایی می‌کند. ایرادهایی که گروه تحقیقاتی دغاقله در زمینه پژوهش‌های وندالیسم در ۱۰ سال اخیر به آن رسیده‌اند بدین قرار است که اصولاً روش‌های تحقیق با موضوع وندالیسم تناسب ندارد. نمونه‌های انتخاب شده به روش دقیق انتخاب نشده‌اند و حجم اندک نمونه‌ها امکان تعمیم این یافته‌ها را کمتر می‌کند. مطالعات صورت گرفته به بررسی متغیرها در سطح فرد پرداخته‌اند و هیچ کدام از پژوهش‌ها توجهی به متغیرها در سطح کلان نداشتند. در ۸ پژوهش مورد بررسی بر وجود خلأهای قانونی و در مجموع قوانین موجود توجه ویژه شده است. قوانین در این خصوص چندان سخت‌گیرانه نبوده و امکان سوءاستفاده افراد از این خلأها وجود دارد و البته افراد و بالخصوص جوانان و نوجوانانی که علی‌العموم دست به این اقدامات می‌زنند، چندان از تبعات قانونی کنش و عمل خود مطلع نیستند. عمده وندال‌ها از پایگاه اقتصادی و اجتماعی پایینی برخوردار هستند و بالغ بر ۷۰ درصد وندال‌های تحت مطالعه پایگاه اقتصادی- اجتماعی پایینی دارند. وندال‌ها احساس اجحاف بیشتری می‌کنند و این تصور را دارند که بیشتر مورد تبعیض قرار گرفته‌اند. در ۵ مطالعه، احساس اجحاف مورد بررسی قرار گرفته و در هر ۵ مطالعه نقش احساس اجحاف در رفتارهای وندالیستی ثابت شده است. پژوهش‌های انجام شده نشان می‌دهد که وندال‌ها حس انتقام‌جویی و خصومت شدیدی نسبت به جامعه دارند و درصد قابل توجهی از وندال‌ها تحت تأثیر انگیزه انتقام‌جویی اقدام به چنین اعمالی می‌کنند. تمایل به رفتارهای پرخاشگرانه و احساس ناکامی، احتمال رفتارهای وندالیستی را بیشتر می‌کند. در بروز رفتار وندالیستی برخی متغیرها نقش تشدیدکننده را دارند. ضعف در کنترل‌های محیطی، تراکم جمعیت و وجود نشانه‌های وندالیسم جزو این متغیرهاست.

۱-۲. فرضیه‌های تحقیق

فرضیات اصلی

- بین متغیرهای جمعیت‌شناختی و رفتارهای تخریب‌گرانه رابطه وجود دارد.
- بین پایگاه اقتصادی- اجتماعی و رفتارهای تخریب‌گرانه رابطه وجود دارد.
- بین عوامل خانوادگی و رفتارهای تخریب‌گرانه رابطه وجود دارد.
- بین عوامل آموزشی و رفتارهای تخریب‌گرانه رابطه وجود دارد.

فرضیات فرعی:

الف) فرضیات فرعی اول:

- بین میزان شیوع وندالیسم در میان دختران و پسران تفاوت معنادار وجود دارد.
- بین میزان شیوع وندالیسم در میان دانش آموزان پایه های مختلف تحصیلی تفاوت معنادار وجود دارد.
- بین میزان شیوع وندالیسم در میان دانش آموزان رشته های مختلف تحصیلی تفاوت معنادار وجود دارد.
- بین میزان شیوع وندالیسم در میان مدارس شهری و روستایی تفاوت معنادار وجود دارد.
- بین میزان شیوع وندالیسم در میان دانش آموزان بر اساس نحوه گذران اوقات فراغت تفاوت معنادار وجود دارد.

ب) فرضیات فرعی دوم:

- سطح تحصیلات پدر بر رفتارهای تخریبگرانه تاثیر معنادار دارد.
- سطح تحصیلات مادر بر رفتارهای تخریبگرانه تاثیر معنادار دارد.
- شغل پدر بر رفتارهای تخریبگرانه تاثیر معنادار دارد.
- شغل مادر بر رفتارهای تخریبگرانه تاثیر معنادار دارد.
- بین درآمد ماهیانه خانواده و رفتارهای تخریبگرانه رابطه معنادار وجود دارد.

ج) فرضیات فرعی سوم:

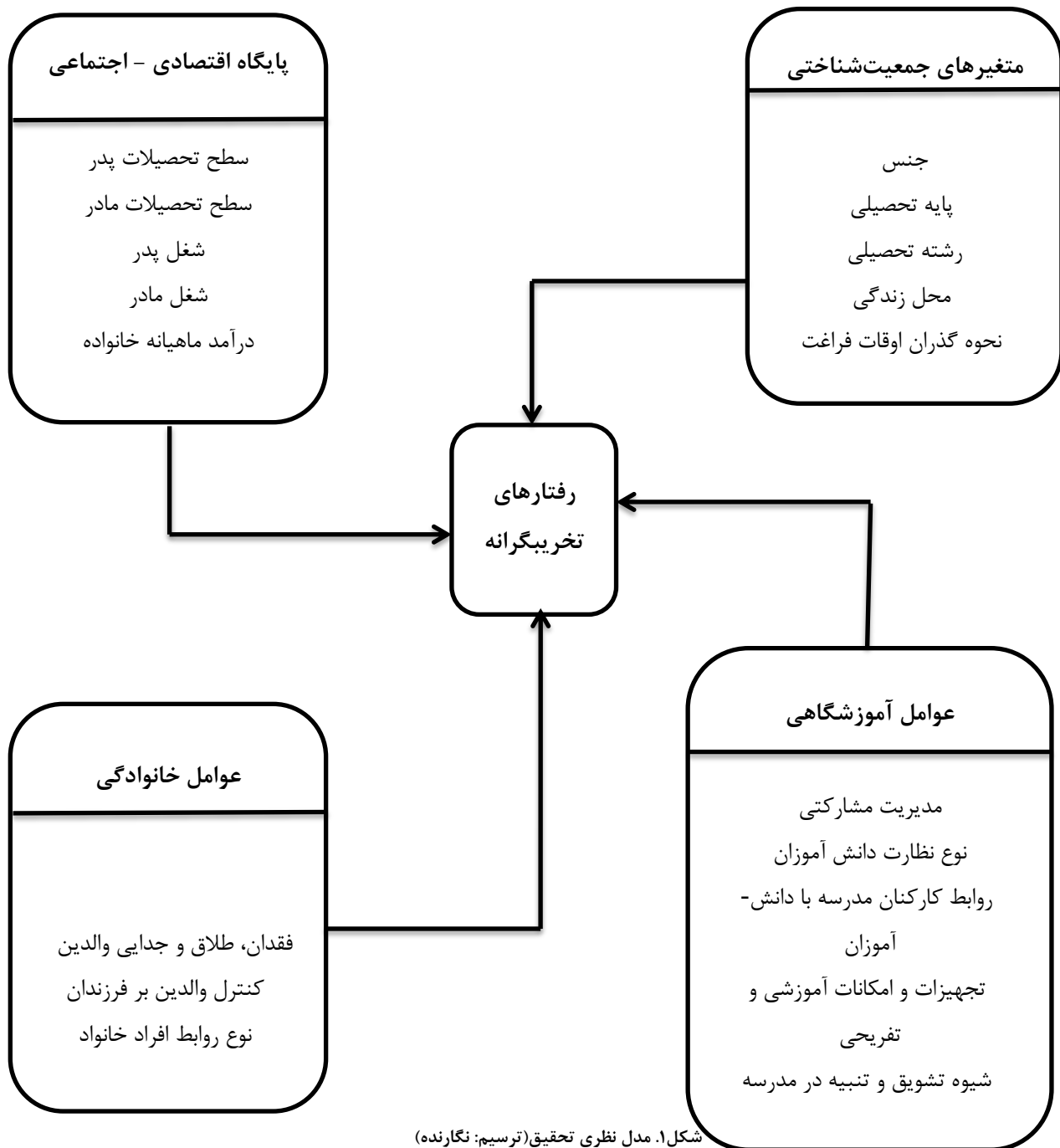
- بین فقدان، طلاق و جدایی والدین و رفتارهای تخریبگرانه رابطه معنادار وجود دارد.
- بین نوع کنترل والدین بر فرزندان و رفتارهای تخریبگرانه رابطه معنادار وجود دارد.
- بین نوع روابط افراد خانواده و رفتارهای تخریبگرانه رابطه معنادار وجود دارد.

د) فرضیات فرعی چهارم:

- بین مدیریت مشارکتی و رفتارهای تخریبگرانه رابطه معنادار وجود دارد.
- بین نوع نظارت دانش آموزان در مدرسه و رفتارهای تخریبگرانه رابطه معنادار وجود دارد.
- بین نوع روابط کارکنان مدرسه با دانش آموزان و رفتارهای تخریبگرانه رابطه معنادار وجود دارد.
- بین نوع تجهیزات و امکانات آموزشی و تفریحی و رفتارهای تخریبگرانه رابطه معنادار وجود دارد.
- بین شیوه تشویق و تنبیه در مدرسه و رفتارهای تخریبگرانه رابطه معنادار وجود دارد.

۲-۲. مدل نظری تحقیق

بر اساس چارچوب نظری و پیشینه پژوهش، مدل نظری تحقیق به شکل زیر ترسیم شده است:

شکل ۱. مدل نظری تحقیق (ترسیم: نگارنده)

۳. روش تحقیق

از آنجا که تحقیق حاضر به توصیف متغیرهای مورد مطالعه و تعیین رابطه میان آنها می پردازد، در دسته بندی طرح های تحقیق، توصیفی و از نوع پس رویدادی است که در آن از روشهای کمی و آماری برای تحلیل، تفسیر و پردازش داده ها استفاده شده است. روش این تحقیق توصیفی از نوع زمینه یابی می باشد بدین معنی که عوامل موثر بر وندالیسم در مدارس استان مازندران مورد بررسی قرار گرفته است.

جامعه مورد بررسی در این تحقیق ، دانش آموزان دوره متوسطه دوم استان مازندران در سال تحصیلی ۹۴-۹۳ می باشند که بر اساس آمار مآخوذه از اداره کل آموزش و پرورش استان، تعداد آنها برابر با ۱۸۹۲۶۷ نفر می باشد که ۹۳۰۸۸ نفر آنها پسر و ۹۶۱۷۹ از آنها دختر می باشند. حجم نمونه در این پژوهش شامل ۸۶۸ دانش آموز دختر و پسر است که برای تعیین آن از فرمول کوکران استفاده شده است. در این پژوهش از روش نمونه گیری خوشه ای چندمرحله ای استفاده شد. بدین صورت که از آنجا که به دلیل حجم محدود نمونه امکان توزیع کافی آن در همه نقاط شهری و روستایی استان وجود ندارد و با توجه به اینکه هدف تحقیق حاضر پیدا کردن یک برآورد استانی است، لذا تلاش شده است با حفظ نمایی و معرف بودن نمونه، شیوه انتخاب شهرها و روستاهای مورد مطالعه به گونه ای باشد که ابتدا شهرها و روستاها از حیث متغیرهای تاثیرگذار و کلیدی مانند جمعیت ، سطح توسعه اقتصادی و اجتماعی و مشابهت ارزشی خوشه بندی شده و سپس از هر کدام از خوشه ها (که شامل شهرها و روستاهای همگن است) یک شهر و یک یا چند روستا انتخاب گردد. در این صورت این اطمینان به وجود خواهد آمد که نمونه گرفته شده تا حدود زیادی همه تنوع های موجود در جامعه آماری را تحت پوشش قرار می دهد. بنابراین بر اساس مطالعه سازمان مدیریت و برنامه ریزی که شهرها و شهرستانهای استان در آن بر اساس متغیرهای کلیدی فوق الذکر خوشه بندی شده بود این کار صورت گرفت و شهرهای ساری، آمل، رامسر، بهشهر، چالوس، زیرآب ، قائمشهر و نور و چند روستای تابع آن برای مطالعه میدانی تحقیق در نظر گرفته شد. توزیع حجم نمونه به تفکیک جنسیت در شهرستانهای مورد بررسی به شرح جدول زیر می باشد :

جدول ۱. توزیع جامعه آماری و نمونه به تفکیک جنس در شهرستانهای مورد بررسی

	جنسیت	ساری	آمل	رامسر	بابل	بهشهر	چالوس	سوادکوه	قائم شهر	نور	جمع
جامعه آماری	دختر	۱۷۷۵۲	۱۰۲۵۰	۱۹۷۷	۱۶۴۵۸	۵۳۸۴	۳۹۰۴	۲۰۳۹	۱۰۹۵۳	۲۹۹۴	۷۱۷۱۱
	پسر	۱۸۲۸۴	۹۶۰۱	۱۸۷۱	۱۴۲۹۰	۴۹۷۱	۴۰۵۵	۲۰۲۰	۱۰۹۸۶	۲۹۶۹	۶۹۰۴۷
	جمع	۳۶۰۳۶	۱۹۸۵۱	۳۸۴۸	۳۰۷۴۸	۱۰۳۵۵	۷۹۵۹	۴۰۵۹	۲۱۹۳۹	۵۹۶۳	۱۴۰۷۵۸
حجم نمونه	دختر	۱۰۹	۶۳	۱۲	۱۰۱	۳۳	۲۴	۱۳	۶۸	۱۸	۴۴۲
	پسر	۱۱۳	۵۹	۱۲	۸۸	۳۱	۲۵	۱۲	۶۸	۱۸	۴۲۶
	جمع	۲۲۲	۱۲۲	۲۴	۱۹۰	۶۴	۴۹	۲۵	۱۳۵	۳۷	۸۶۸

منبع : واحد آمار اداره کل آموزش و پرورش استان مازندران

در نهایت نیز برای نمونه گیری از میان روستاها و شهرهای انتخاب شده از نمونه گیری سهمیه ای (با توجه به جمعیت دانش آموزان) استفاده شد.

در این پژوهش، جهت سنجش و جمع آوری اطلاعات و داده های مورد نیاز، از پرسشنامه کتبی محقق ساخته استفاده شده است. پس از تعیین متغیرها و تبدیل آنها به معرفی ها، گویه ها، در قالب پرسشنامه حاوی ۷۳ گویه تنظیم و تدوین گردیده، در واقع گویه ها به سه دسته (ویژگیهای فردی-جمعیت شناختی، گویه های متغیرهای مستقل و سنجه مربوط به گرایش به وندالیسم) می باشد که بصورت سوالات بسته ۵ گزینه ای طراحی شده است.

پردازش و تحلیل آماری داده ها با استفاده از نرم افزار کامپیوتری (SPSS) در دو بخش ارائه شد:

- توصیفی: در این بخش ، اطلاعات به صورت جداول توزیع فراوانی، جداول دو بعدی و نمودارها برای توصیف جامعه نمونه و متغیرها ارائه شد.
- استنباطی: در این نوع تجزیه و تحلیل ، رابطه بین متغیرها با استفاده از آزمون های آماری t نمونه های مستقل، ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل واریانس یکطرفه سنجیده شد.

۱-۳. متغیرهای تحقیق

متغیرهای مستقل: متغیرهای جمعیت شناختی (جنس، پایه تحصیلی، رشته تحصیلی، محل زندگی، نحوه گذران اوقات فراغت)، پایگاه اقتصادی- اجتماعی (سطح تحصیلات پدر، سطح تحصیلات مادر، شغل پدر، شغل مادر، درآمد ماهیانه خانواده)، عوامل خانوادگی (فقدان، طلاق و جدایی والدین، کنترل والدین بر فرزندان، نوع روابط افراد خانواده)، عوامل آموزشی (مدیریت مشارکتی، نوع نظارت دانش آموزان در مدرسه، روابط کارکنان مدرسه با دانش آموزان، تجهیزات و امکانات آموزشی و تفریحی، شیوه تشویق و تنبیه در مدرسه).

متغیر وابسته: رفتارهای وندالیستی

متغیر کنترل: سن و مقطع تحصیلی

۲-۳. تعریف متغیرها

وندالیسم: نوعی روحیه بیمارگونه که به تخریب تاسیسات عمومی مثل تلفن های عمومی، صندلی های اتوبوسهای شهری و مترو و ترن، باجه های پست و تلگراف و نظایر اینها تمایل دارد. امروزه وندالیسم را به معنی وحشیگری و ویرانگری و خرابکاری نیز بکار می برند (ژانورن، ۱۳۶۷: ۲۸). در این پژوهش وندالیسم (رفتارهای تخریبگرانه) با استفاده از ۱۴ سؤال (سؤالات ۲۷-۴۰) در پرسشنامه سنجیده شده است. هر کدام از رفتارهای تخریبگرانه در ۶ ماه گذشته با استفاده از گزینه های هیچ وقت، ۱ تا ۲ بار، ۳ تا ۴ بار، ۵ تا ۱۰ بار و بیش از ۱۰ بار مورد بررسی قرار گرفته است.

پایگاه اقتصادی اجتماعی خانواده: پایگاه اقتصادی - اجتماعی وضع یا مرتبه ای است که خانواده پاسخگو در جامعه از آن برخوردار است. پایگاه اقتصادی-اجتماعی از طرفی موجب به وجود آمدن نظام خاصی از ارزشها برای خانواده می شود که جامعه پذیری فرد در بستر آن شکل می یابد و از طرفی دیگر موجب کنش متقابل با افراد خاصی می شود که به رفتار فرد جهت می دهد (مطیع و قنادان، ۱۳۹۵). در این پژوهش برای اندازه گیری این متغیر از شاخصهای درآمد ماهیانه خانواده، سطح تحصیلات والدین و منزلت شغلی والدین استفاده شده است. منظور از منزلت شغل پدر، درجه ی اعتباری است که شغل پدر از نظر اجتماعی در افکار عمومی دارد.

نحوه گذران اوقات فراغت: فراغت واقعی یعنی زمانی که شما در آن زمان کار (که در قبالتش پول دریافت می کنید) انجام نمی دهید. (بارت^۱، ۱۹۸۹: ۱۴). در این پژوهش برای بررسی نحوه گذران اوقات فراغت پاسخگویان از طریق نمره ای که پاسخگویان به گزینه های مطالعه، تماشای تلویزیون، گردش با دوستان، سینما، پرسه زنی در خیابان، ورزش، استفاده از کامپیوتر و اینترنت، گوش کردن موسیقی و کمک به والدین در کارها داده اند سنجیده شده است.

مدیریت مشارکتی^۲: مدیریت مشارکتی، ارتباط دائم، متقابل و نزدیک کارکنان و مدیریت ارشد می باشد. در واقع مدیریت مشارکتی به معنای مشارکت افراد مناسب، در زمان مناسب و برای انجام کار مناسب است. در این تحقیق مدیریت مشارکتی با استفاده از سؤالات ۴۱ تا ۴۶ پرسشنامه بررسی شده است.

تشویق و تنبیه دانش آموزان: شیوه هایی که برای تشویق و تنبیه دانش آموزان در خانواده و مدرسه استفاده می شود که در این تحقیق با استفاده از سؤالات ۴۷ تا ۵۱ پرسشنامه بررسی شده است.

روابط انسانی کارکنان: به نحوه ارتباط پرسنل مدرسه (مدیر، معلمان، معاونین، سرایدار و ...) با دانش آموزان در راستای افزایش حس تعلق اموال اشاره کرد. در این تحقیق روابط انسانی کارکنان با استفاده از سؤالات ۵۲ تا ۵۹ پرسشنامه بررسی شده است.

نوع نظارت و کنترل: فرایندی برای اطمینان یافتن از اینکه عملیات واقعی طبق برنامه ریزی انجام شده که در این پژوهش با استفاده از سؤالات ۶۰ تا ۶۵ پرسشنامه بررسی شده است.

امکانات محیط آموزشی: وجود و حضور تجهیزات آموزشی و تفریحی در محیط آموزشی است. در این تحقیق امکانات محیط آموزشی با استفاده از سؤالات ۶۶ تا ۷۳ پرسشنامه بررسی شده است.

وضعیت خانوادگی: شرایطی که خانواده دارد، رابطه فرد با اعضای خانواده و منزلتی که فرد در خانواده و خارج از خانواده به واسطه خانواده احساس می کند وضعیت خانوادگی نامیده می شود. در این تحقیق وضعیت خانوادگی با استفاده از شاخصهای ثبات خانوادگی (فقدان، طلاق و جدایی والدین)، کنترل والدین بر فرزندان و نوع روابط افراد خانواده با یکدیگر با استفاده از سؤالات ۱۰ تا ۲۰ پرسشنامه سنجیده شده است.

۳-۳. روایی^۳ یا اعتبار ابزار اندازه گیری

محقق پس از بررسی و مطالعه عمیق منابع علمی، متون آموزشی و معتبر، پژوهشهایی که به صورت مستقیم یا غیرمستقیم با پژوهش فعلی ارتباط دارند و نیز نظرات کارشناسان مربوطه، پرسشنامه را بر اساس یافته ها و بررسی ها تدوین و تنظیم نمود و طی دفعات مکرر آن را در اختیار اساتید قرار داد و سختی انطباق محتوای چک لیست را با سؤالات پژوهش و داده های مورد نیاز به تأیید رسانده است. بنابراین روایی یا اعتبار ابزار از نوع روایی وابسته به محتوا با استفاده از نظرات کارشناسان می باشد که معمولاً برای بررسی اجزای تشکیل دهنده یک ابزار اندازه گیری بکار می رود و در واقع با قضاوت و داوری افراد متخصص سؤالات ابزار معرف ویژگی ها و اصولی است که محقق قصد اندازه گیری آن را دارد.

1. Barrett

2- Khalilkhani.blogfa.com

3. Validity

۳-۴. پایایی^۱ ابزار اندازه گیری

تحلیل پایایی گویه‌های موجود بر اساس پایداری درونی و با استفاده از تحلیل پایایی "آلفای کرونباخ" صورت گرفته است. این ضریب بین صفر و یک متغیر بوده و کمیت صفر، مبین عدم پایایی و یک، مبین پایایی کامل سوالات می‌باشد. در جدول شماره ۲ میزان آلفای کرونباخ متغیرهای اصلی تحقیق در پیش‌آزمون گزارش شده است:

جدول ۲. ضریب پایایی برای گویه‌های مربوط به متغیرهای تحقیق

متغیرها	تعداد پاسخگویان	تعداد گویه‌ها	ضریب پایایی
رفتارهای وندالیستی	۴۰	۱۴	۰/۹۶
پایگاه اقتصادی- اجتماعی	۴۰	۶	۰/۹۴
عوامل خانوادگی	۴۰	۱۱	۰/۹۱
عوامل آموزشگاهی	۴۰	۳۲	۰/۹۲
کل پرسشنامه	۴۰	۷۳	۰/۹۷

جدول مزبور نشان می‌دهد که ضریب پایایی برای گویه‌های همه متغیرها بیش از ۹۰٪ بدست آمده است که نشان می‌دهد پرسشنامه از پایایی خوبی برخوردار است.

۴- یافته‌های پژوهش

نتایج توصیف متغیرهای زمینه‌ای نشان داد ۴۹/۱ درصد از پاسخگویان پسر و ۵۱/۹ درصد دیگر دختر بوده‌اند. ۳۹/۵ درصد از پاسخگویان در پایه تحصیلی اول متوسطه دوم، ۳۶/۵ درصد در پایه دوم و ۲۴ درصد در پایه سوم دوره متوسطه دوم مشغول به تحصیل بوده‌اند. ۳۹/۴ درصد از پاسخگویان در پایه اول عمومی، ۲۴/۴ درصد در رشته تجربی، ۱۷/۷ درصد در رشته ریاضی و ۱۸/۴ درصد در رشته علوم انسانی مشغول به تحصیل بوده‌اند. ۶۰/۱ درصد از پاسخگویان در شهر و ۳۹/۹ درصد دیگر در روستا مشغول به تحصیل بوده‌اند. ۲۵/۶ درصد از پاسخگویان در شهرستان ساری، ۱۴/۱ درصد در آمل، ۲/۸ درصد در رامسر، ۲۱/۹ درصد در بابل، ۷/۴ درصد در بهشهر، ۵/۶ درصد در چالوس، ۲/۹ درصد در سوادکوه، ۱۵/۶ درصد در قائمشهر و ۴/۳ درصد در نور مشغول به تحصیل بوده‌اند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد میانگین شیوع رفتارهای تخریب‌گرانه در مدارس مورد بررسی $13/48 \pm 27/9$ می‌باشد که میزان بالایی است. میزان شیوع رفتارهای وندالیستی در ۱۱/۲ درصد دانش‌آموزان بسیار زیاد، در ۱۸/۳ درصد دانش‌آموزان زیاد، در ۲۶/۶ درصد موارد به میزان متوسط، در ۳۸/۴ درصد دانش‌آموزان کم و در ۵/۵ درصد دانش‌آموزان بسیار کم بوده است.

آزمون فرضیه‌ها

ابتدا آزمون نرمالیت کولموگروف - اسمیرنوف (K-S) برای بررسی نرمال بودن توزیع، اجرا شد. نتیجه این آزمون نشان داد توزیع جامعه نمونه از نوع نرمال است و آزمون کولموگروف - اسمیرنوف برای تطابق توزیع نمونه با توزیع نظری معنادار نمی‌باشد. به همین دلیل از آزمونهای پارامتریک متناسب با سطح سنجش متغیرها برای آزمون فرضیات تحقیق استفاده شد.

فرضیات فرعی اول: بین متغیرهای جمعیت‌شناختی و رفتارهای تخریب‌گرانه رابطه وجود دارد.

متغیرهای جمعیت‌شناختی در این تحقیق با استفاده از مولفه‌های جنس، پایه تحصیلی، رشته تحصیلی، محل تحصیل و نحوه گذران اوقات فراغت بررسی شد.

جدول ۳. آزمون تفاوت رفتارهای وندالیستی به تفکیک جنس و محل تحصیل

متغیر مستقل	دسته‌بندی	فراوانی	میانگین	آماره t	درجه آزادی	سطح معناداری
جنس	پسر	۴۲۶	۳۱/۲۲	۹/۷۳۲	۸۶۶	۰/۰۰۰
	دختر	۴۴۲	۲۲/۹			
محل تحصیل	شهر	۵۲۱	۳۰/۷۰	۱۴/۰۴۵	۸۶۶	۰/۰۰۰
	روستا	۳۴۷	۲۴/۸۴			

¹. Reliability

نتایج نشان داد میانگین رفتارهای وندالیستی در دانش‌آموزان پسر بیشتر از دانش‌آموزان دختر و در مدارس شهری بیشتر از مدارس روستایی بوده است. مقدار t به دست آمده و سطح معناداری دال بر وجود تفاوت بین میزان شیوع وندالیسم در دانش‌آموزان دختر و پسر در مدارس شهری و روستایی می‌باشد که این تفاوت از نظر آماری معنادار است.

جدول ۴. آزمون تفاوت رفتارهای وندالیستی به تفکیک پایه تحصیلی، رشته تحصیلی و نحوه گذران اوقات فراغت

متغیرها	مجموع مجذورات		درجه آزادی	میانگین مجذورات	آماره F	سطح معناداری
پایه تحصیلی	واریانس بین گروهی	۴۹/۴	۲	۲۴/۷	۲۳/۹۳	۰/۰۰۰
	واریانس درون گروهی	۸۰۱۰/۴	۸۶۶	۲۶/۳		
	جمع	۸۰۵۹/۸	۸۶۸			
رشته تحصیلی	واریانس بین گروهی	۳۴۸۴/۰۸۲	۳	۸۷۱/۰۲۱	۱۵/۷۱۵	۰/۰۰۰
	واریانس درون گروهی	۱۳۰۷۷۶/۴	۸۶۵	۱۵۲/۴۲۰		
	جمع	۱۳۴۲۶۰/۵	۸۶۸			
گذران اوقات فراغت	واریانس بین گروهی	۹۲۰۴/۹۳۳	۸	۲۳۰۱/۲۳۳	۱۵/۷۸۹	۰/۰۰۰
	واریانس درون گروهی	۱۲۵۰۵۵/۶	۸۶۰	۱۴۵/۷۵۲		
	جمع	۱۳۴۲۶۰/۵	۸۶۸			

بیشترین میانگین رفتارهای وندالیستی در پایه دوم تحصیلی مشاهده شده است. پس از آن در پایه سوم تحصیلی و کمترین رفتارهای وندالیستی در پایه اول تحصیلی مشاهده شده است. بیشترین میانگین رفتارهای وندالیستی در رشته ریاضی مشاهده شده است. پس از آن در رشته تحصیلی علوم انسانی و تجربی و کمترین رفتارهای وندالیستی در دوره عمومی (دانش‌آموزان پایه اول) مشاهده شده است. بیشترین میانگین رفتارهای وندالیستی در دانش‌آموزانی که اوقات فراغت خود را با پرسه زدن در خیابان می‌گذراندند مشاهده شده است. پس از آن بیشترین رفتارهای وندالیستی به ترتیب در دانش‌آموزانی که اوقات فراغت خود را با تلگرام و سایر شبکه های مجازی، گردش با دوستان، موسیقی، کامپیوتر و اینترنت، سینما و تماشای تلویزیون می‌گذراندند مشاهده شد. کمترین رفتارهای تخریب‌گرانه در دانش‌آموزانی که اوقات خود را صرف مطالعه می‌کردند مشاهده شده است. آزمون تحلیل واریانس یک طرفه (ANOVA) نشان می‌دهد تفاوت مشاهده شده بین میانگین رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان با توجه به رشته و پایه تحصیلی و نحوه گذران اوقات فراغت آنها، از نظر آماری معنادار است.

فرضیات فرعی دوم: بین پایگاه اقتصادی- اجتماعی و رفتارهای تخریب‌گرانه رابطه وجود دارد.

متغیر پایگاه اقتصادی- اجتماعی در این تحقیق با استفاده از مولفه‌های سطح تحصیلات پدر، سطح تحصیلات مادر، شغل پدر، شغل مادر و درآمد ماهیانه خانواده سنجیده شده است.

جدول ۵. میانگین رفتارهای وندالیستی به تفکیک پایگاه اقتصادی- اجتماعی

پایگاه اقتصادی- اجتماعی	فراوانی	میانگین	انحراف استاندارد
پایین	۷۵	۳۲/۲	۷/۸
متوسط	۷۳۷	۲۷/۸	۱۵/۷
بالا	۵۶	۲۱/۶	۱۱/۶

جدول ۶. آزمون تفاوت رفتارهای وندالیستی به تفکیک پایگاه اقتصادی- اجتماعی

مجموع مجذورات		درجه آزادی	میانگین مجذورات	آماره F	سطح معناداری
واریانس بین گروهی	۵۲۶/۳۸۰	۲	۲۴/۷	۱۴/۹۷۰	۰/۰۰۰
واریانس درون گروهی	۱۲۹۵۶۲/۴	۸۶۶	۲۶/۳		
جمع	۱۳۰۰۸۸/۷	۸۶۸			

بر اساس این جدول ، بیشترین میانگین رفتارهای وندالیستی در پایگاه اقتصادی- اجتماعی پایین مشاهده شده است. در واقع با افزایش پایگاه اقتصادی- اجتماعی رفتارهای وندالیستی کاهش می‌یابد. آزمون تحلیل واریانس یک طرفه (ANOVA) نشان می‌دهد تفاوت مشاهده شده بین میانگین رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان در پایگاههای اقتصادی- اجتماعی متفاوت ، از نظر آماری معنادار است.

جدول ۷. آزمون تفاوت رفتارهای وندالیستی به تفکیک سطح تحصیلات پدر و مادر، شغل پدر و مادر

متغیرها	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	آماره F	سطح معناداری
سطح تحصیلات پدر	واریانس بین گروهی	۳۲۰/۱/۹۴۹	۵	۳۲۰/۱/۹۴۹	۰/۰۰۰
	واریانس درون گروهی	۱۳۰۹۵۷/۹	۸۶۳	۱۵۲/۲۷۷	
	جمع	۱۳۴۱۵۹/۹	۸۶۸		
سطح تحصیلات مادر	واریانس بین گروهی	۱۲۷۸/۴۸۹	۵	۶۳۹/۲۴۵	۰/۰۱۶
	واریانس درون گروهی	۱۳۲۹۸۲	۸۵۵	۱۵۴/۶۳	
	جمع	۱۳۴۲۶۰	۸۶۰		
شغل پدر	واریانس بین گروهی	۴۳۴۷/۷۷۱	۵	۴۳۴۷/۷۷۱	۰/۰۰۰
	واریانس درون گروهی	۱۲۹۹۱۲/۷	۸۴۱	۱۵۱/۲۳۷	
	جمع	۱۳۴۲۶۰/۵	۸۴۶		
شغل مادر	واریانس بین گروهی	۱۸۲۹۰/۱۲	۵	۱۸۲۹۰/۱۲	۰/۰۰۰
	واریانس درون گروهی	۱۱۵۵۶۸/۹	۸۴۶	۱۳۴/۳۸۲	
	جمع	۱۳۳۸۵۹	۸۵۱		

بیشترین میانگین رفتارهای وندالیستی در سطح تحصیلات پدر و مادر بی سواد و کمترین میانگین در سطح تحصیلات فوق لیسانس مشاهده شده است. در واقع با افزایش سطح تحصیلات پدر و مادر شاهد کاهش رفتارهای وندالیستی هستیم. آزمون تحلیل واریانس یک طرفه (ANOVA) نشان می دهد تفاوت مشاهده شده بین میانگین رفتارهای وندالیستی دانش آموزان در سطوح تحصیلاتی متفاوت پدر و مادر، از نظر آماری معنادار است.

بیشترین میانگین رفتارهای وندالیستی به ترتیب در شغل پدر بعنوان کارگر خدماتی، آزاد، کشاورز، فرهنگی و کارمند مشاهده شده است. کمترین رفتارهای وندالیستی در دانش آموزانی مشاهده شده است که پدرشان بازنشسته بوده است. بیشترین میانگین رفتارهای وندالیستی به ترتیب در مشاغل کارمند، خانه دار، کارگر خدماتی و فرهنگی مشاهده شده است. کمترین رفتارهای وندالیستی در دانش آموزانی مشاهده شده است که مادرشان استاد دانشگاه بوده است. آزمون تحلیل واریانس یک طرفه (ANOVA) نشان می دهد تفاوت مشاهده شده بین میانگین رفتارهای وندالیستی دانش آموزان در مشاغل متفاوت پدر، از نظر آماری معنادار است.

جدول ۸. آزمون ضریب همبستگی پیرسون برای آزمون رابطه درآمد ماهیانه خانواده و رفتارهای وندالیستی

متغیر مستقل	همبستگی r	فروانی	سطح معناداری sig
درآمد ماهیانه خانواده	-۰/۴۵۲	۸۶۸	۰/۰۰۰
r ضریب همبستگی پیرسون Pearson دامنه تغییرات: $-1 \leq r \leq +1$			

نتیجه آزمون ضریب همبستگی پیرسون ($r = -0/452$) نشان دهنده همبستگی منفی بین این دو متغیر است که نشان می دهد هر چه درآمد خانواده پایین تر باشد احتمال گرایش وندالیستی در وی بیشتر است و هر چه درآمد افزایش یابد از گرایش وندالیستیک کاسته می شود. این رابطه از نظر آماری معنادار است.

فرضیات فرعی سوم: بین عوامل خانوادگی و رفتارهای تخریبگرانه رابطه وجود دارد.

عوامل خانوادگی در این تحقیق با استفاده از شاخصهای فقدان، طلاق و جدایی والدین، نوع کنترل والدین بر فرزندان و نوع روابط افراد خانواده سنجیده شده است.

جدول ۹. آزمون ضریب همبستگی پیرسون برای آزمون رابطه شاخصهای عوامل خانوادگی و رفتارهای وندالیستی

متغیرهای مستقل	همبستگی r	فروانی	سطح معناداری sig
مشکلات خانوادگی	۰/۳۸۶	۸۶۸	۰/۰۰۰
میزان کنترل والدین	-۰/۲۹۱	۸۶۸	۰/۰۰۴
نوع روابط افراد خانواده	-۰/۵۱۶	۸۶۸	۰/۰۰۴
r ضریب همبستگی پیرسون Pearson دامنه تغییرات: $-1 \leq r \leq +1$			

نتایج تحقیق حاکی از نشان دهنده همبستگی مثبت و معنادار بین رفتارهای وندالیستی و مشکلات خانوادگی و همبستگی منفی و معکوس بین رفتارهای وندالیستی و کنترل والدین بر فرزندان و روابط اعضای خانواده با یکدیگر است که نشان می دهد هر چه مشکلات خانوادگی بیشتر باشد احتمال گرایشات وندالیستی در دانش آموزان بیشتر است و هر چه میزان کنترل والدین بر فرزندان بیشتر باشد و هر چه میزان روابط اعضای خانواده با یکدیگر بیشتر باشد احتمال وقوع رفتارهای وندالیستی در دانش آموزان کمتر خواهد بود. این رابطه از نظر آماری معنادار است.

جدول ۱۰. آزمون تفاوت رفتارهای وندالیستی به تفکیک وضعیت خانواده

مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	آماره F	سطح معناداری
واریانس بین گروهی	۳	۱۷۸۲/۹۸۲	۱۱/۵۸۸	۰/۰۰۰
واریانس درون گروهی	۸۶۵	۱۵۳/۸۶۵		
جمع	۸۶۸			

بیشترین میانگین رفتارهای وندالیستی در دانش آموزانی مشاهده شده است که پدر و مادرشان جدا شده بودند. پس از آن به نظر می رسد مرگ مادر تاثیر بیشتری نسبت به مرگ پدر در رفتارهای وندالیستی دانش آموزان دارد. کمترین رفتارهای وندالیستی در دانش آموزانی مشاهده شده است که با پدر و مادرشان زندگی می کردند. آزمون تحلیل واریانس یک طرفه (ANOVA) نشان می دهد تفاوت مشاهده شده بین میانگین رفتارهای وندالیستی دانش آموزان در وضعیتهای خانوادگی مختلف، از نظر آماری معنادار است.

فرضیات فرعی چهارم: بین عوامل آموزشی و رفتارهای تخریبگرانه رابطه وجود دارد.

عوامل آموزشی در این تحقیق با استفاده از شاخصهای مدیریت مشارکتی، نوع نظارت دانش آموزان در مدرسه، نوع روابط کارکنان مدرسه با دانش آموزان، نوع تجهیزات و امکانات آموزشی و تفریحی و شیوه تشویق و تنبیه در مدرسه سنجیده شده است.

جدول ۱۱. آزمون ضریب همبستگی پیرسون برای آزمون رابطه شاخصهای عوامل آموزشی و رفتارهای وندالیستی

متغیرهای مستقل	همبستگی r	فروانی	سطح معناداری sig
امکانات آموزشی	-۰/۲۸۶	۸۶۸	۰/۰۰۲
مدیریت مشارکتی	-۰/۲۱۵	۸۶۸	۰/۰۰۳
نوع نظارت در مدرسه	-۰/۱۶۷	۸۶۸	۰/۰۱۲
نوع روابط کارکنان در مدرسه	-۰/۲۱۸	۸۶۸	۰/۰۰۳
تجهیزات و امکانات تفریحی	-۰/۳۱۴	۸۶۸	۰/۰۰۰
r ضریب همبستگی پیرسون Pearson دامنه تغییرات: $-1 \leq r \leq +1$			

نتایج تحقیق حاکی از همبستگی منفی بین رفتارهای وندالیستی و امکانات و خدمات آموزشی، مدیریت مشارکتی در مدارس، روابط کارکنان با دانش آموزان، نظارت بر دانش آموزان در مدارس، میزان تجهیزات و امکانات آموزشی و تفریحی در مدارس است که نشان می دهد هر چه امکانات و خدمات آموزشی در مدارس، میزان مدیریت مشارکتی، روابط کارکنان با دانش آموزان در مدارس، نظارت بر دانش آموزان در مدارس و امکانات و تجهیزات تفریحی در مدارس بیشتر باشد احتمال گرایشات وندالیستی در دانش آموزان کمتر خواهد بود. این رابطه از نظر آماری معنادار است.

جدول ۱۲. آزمون تفاوت رفتارهای وندالیستی به تفکیک نوع تشویق و تنبیه در مدرسه

مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	آماره F	سطح معناداری
واریانس بین گروهی	۴	۱۴/۸۹۷	۸/۲۷۷	۰/۰۰۰
واریانس درون گروهی	۸۶۴	۱۵۵/۹۱۸		
جمع	۸۶۸			

نتایج نشان می دهد بیشترین میانگین رفتارهای وندالیستی در دانش آموزانی مشاهده شده است که مورد تنبیه بدنی قرار گرفته اند. پس از آن بیشترین میانگین رفتارهای تخریبگرانه به ترتیب در دانش آموزانی که مورد تنبیه فردی و گروهی قرار گرفتند. کمترین میانگین در دانش آموزانی که مورد تشویق فردی و گروهی قرار گرفتند مشاهده شده است. آزمون تحلیل واریانس یک طرفه (ANOVA)

نشان می دهد تفاوت مشاهده شده بین میانگین رفتارهای وندالیستی دانش آموزان بر اساس شیوه تشویق و تنبیه در مدارس متفاوت است و این تفاوت از نظر آماری معنادار است.

۵- بحث

فرضیات فرعی اول: بین متغیرهای جمعیت‌شناختی و رفتارهای تخریب‌گرانه رابطه وجود دارد.

متغیرهای جمعیت‌شناختی در این تحقیق با استفاده از مولفه‌های جنس، پایه تحصیلی، رشته تحصیلی، محل تحصیل و نحوه گذران اوقات فراغت بررسی شد.

فرضیه ۱. بین میزان شیوع وندالیسم در میان دختران و پسران تفاوت معنادار وجود دارد.

نتایج تحقیق نشان داد میانگین رفتارهای وندالیستی در دانش‌آموزان پسر بیشتر از دانش‌آموزان دختر بوده است. این تفاوت از نظر آماری معنادار است بنابراین فرضیه تحقیق تایید می شود. این نتیجه در تحقیق علی‌وردی‌نیا و همکاران (۱۳۹۲)، فتحی و محمدی (۱۳۹۰)، خوانساری و همکاران (۱۳۹۰)، حسنی (۱۳۸۸) و گویتزر و شومیکر^۱ (۲۰۰۸) تایید شده است. اما نتایج تحقیق میرفردی و همکاران (۱۳۹۱) نشان داد بین جنس و رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان دبیرستانی شهر یاسوج رابطه معناداری وجود ندارد.

فرضیه ۲. بین میزان شیوع وندالیسم در میان دانش‌آموزان پایه‌های مختلف تحصیلی تفاوت معنادار وجود دارد.

بیشترین میانگین رفتارهای وندالیستی در پایه دوم تحصیلی مشاهده شده است. نتایج تحقیق نشان می دهد تفاوت مشاهده شده از نظر آماری معنادار است. بنابراین فرضیه تایید شد. نتایج مشابه در تحقیقات رستمی و راد (۱۳۹۴) و خوانساری و همکاران (۱۳۹۰) مشاهده شده است.

فرضیه ۳. بین میزان شیوع وندالیسم در میان دانش‌آموزان رشته‌های مختلف تحصیلی تفاوت معنادار وجود دارد.

بر اساس نتایج تحقیق، بیشترین میانگین رفتارهای وندالیستی در رشته ریاضی مشاهده شده است که تفاوت مشاهده شده از نظر آماری معنادار است بنابراین فرضیه تحقیق تایید شد. نتایج تحقیق عادل‌ی راد (۱۳۸۷) نشان داد رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان رشته های مختلف تحصیلی تفاوت معناداری ندارد.

فرضیه ۴. بین میزان شیوع وندالیسم در میان مدارس شهری و روستایی تفاوت معنادار وجود دارد.

میانگین رفتارهای وندالیستی در مدارس شهری بیشتر از مدارس روستایی بوده است که این تفاوت از نظر آماری معنادار است و نشان می دهد که فرضیه تحقیق تایید شده است. این نتیجه با نتایج تحقیقات رستمی و راد (۱۳۹۴) و فتحی و محمدی (۱۳۹۰) همخوانی دارد. نتایج تحقیق علی‌وردی‌نیا و همکاران (۱۳۹۲) تفاوت معناداری را بین میانگین رفتارهای وندالیستی دانشجویان شهری و روستایی نشان نداد. این نتیجه در نتایج تحقیق عادل‌ی راد (۱۳۸۷) در دانش‌آموزان پسر شهرهای شیراز و بوشهر نیز تایید نشد. طبق نتایج بر آمده از تحقیق، دانش‌آموزانی که در شهر ساکن هستند نسبت به هم‌تایان روستایی خود، تمایل بیشتری به انجام رفتارهای تخریب‌گرانه دارند. معمولاً در محیط روستایی والدین نظارت و کنترل بیشتری بر رفتار فرزندان‌شان دارند.

فرضیه ۵. بین میزان شیوع وندالیسم در میان دانش‌آموزان بر اساس نحوه گذران اوقات فراغت تفاوت معنادار وجود دارد.

نتایج تحقیق نشان داد که تفاوت میزان وندالیسم در دانش‌آموزان با توجه به نحوه گذران اوقات فراغتشان از نظر آماری معنادار است. به عبارت دیگر این فرضیه تایید می شود. مطلق و ندیری (۱۳۹۲)، حسنی (۱۳۸۸) نیز به نتایج یکسانی رسیده اند. درواقع نتایج نشان می دهد دانش‌آموزانی که بیشتر وقت خود را با خانواده می گذرانند و از اوقات فراغت خود به درستی استفاده می کنند کمتر دست به رفتارهای وندالیستی می زنند. شاید علت این امر برقراری رابطه عاطفی درست در خانه با دانش‌آموزانی است که وقتشان را در خانه می گذرانند. ممکن است علت پرسه زنی در خیابان عدم آرامش و برخورد عاطفی درست در خانه باشد. برای استدلال دقیقتر باید تحقیقات بیشتری صورت گیرد.

فرضیات فرعی دوم: بین پایگاه اقتصادی- اجتماعی و رفتارهای تخریب‌گرانه رابطه وجود دارد.

متغیر پایگاه اقتصادی- اجتماعی در این تحقیق با استفاده از مولفه‌های سطح تحصیلات پدر، سطح تحصیلات مادر، شغل پدر، شغل مادر و درآمد ماهیانه خانواده سنجیده شده است.

فرضیه ۶- بین پایگاه اجتماعی- اقتصادی و رفتارهای وندالیستی رابطه معنی داری وجود دارد.

¹. Gutierrez & Shoemaker

بیشترین میانگین رفتارهای وندالیستی در پایگاه اقتصادی- اجتماعی پایین مشاهده شده است. در واقع با افزایش پایگاه اقتصادی- اجتماعی رفتارهای وندالیستی کاهش می یابد. نتایج نشان می دهد تفاوت مشاهده شده از نظر آماری معنادار است. بنابراین فرضیه تایید می شود. نتایج مشابه در تحقیقات رستمی و راد (۱۳۹۴)، مطلق و ندری (۱۳۹۲)، میرفردی و همکاران (۱۳۹۱)، نواح و کوپایی (۱۳۹۱)، حیدری و پارسامهر (۱۳۹۱)، نبوی و همکاران (۱۳۹۱)، فتحی و محمدی (۱۳۹۰)، قیومزاده (۱۳۹۰)، حسنی (۱۳۸۸) و عادل راد (۱۳۸۷) مشاهده شده است. اما تحقیق علیوردی نیا و همکاران (۱۳۹۲) و ارجمند سیاهپوش و همکاران (۱۳۹۲) رابطه معناداری بین پایگاه اقتصادی- اجتماعی و رفتارهای وندالیستی نشان نداد.

به نظر می رسد احساس محرومیت و عقده های روانی در پایگاه اقتصادی- اجتماعی پایین، بیشتر است و این امر ممکن است منجر به رفتارهای وندالیستی در دانش آموزان متعلق به این پایگاه اقتصادی- اجتماعی شده باشد. تفاوت های فرهنگی نیز ممکن است یکی از دلایل آن باشد. البته تایید این مسئله نیاز به تحقیقات بیشتر دارد.

فرضیه ۷. سطح تحصیلات پدر بر رفتارهای تخریبگرانه تاثیر معنادار دارد.

بر اساس نتایج تحقیق، با افزایش سطح تحصیلات پدر شاهد کاهش رفتارهای وندالیستی هستیم. نتایج حاکی از آن است که تفاوت مشاهده شده از نظر آماری معنادار است. به عبارت دیگر می توان گفت این فرضیه تایید می شود. نتایج مشابهی در تحقیقات مطلق و ندری (۱۳۹۲)، عادل راد (۱۳۸۷) مشاهده شده است.

فرضیه ۸. سطح تحصیلات مادر بر رفتارهای تخریبگرانه تاثیر معنادار دارد.

نتایج نشان می دهد با افزایش سطح تحصیلات مادر شاهد کاهش رفتارهای وندالیستی هستیم. تفاوت مشاهده شده بین میانگین رفتارهای از نظر آماری معنادار است. بنابراین فرضیه تایید می شود. نتایج تحقیقات مطلق و ندری (۱۳۹۲) و عادل راد (۱۳۸۷) با نتایج تحقیق حاضر همخوانی دارد.

فرضیه ۸. شغل پدر بر رفتارهای تخریبگرانه تاثیر معنادار دارد.

بیشترین میانگین رفتارهای وندالیستی به ترتیب در مشاغل کارگر خدماتی، آزاد، کشاورز، فرهنگی و کارمند مشاهده شده است. تفاوت مشاهده شده از نظر آماری معنادار است. به عبارت دیگر این فرضیه تایید شده است.

فرضیه ۹. شغل مادر بر رفتارهای تخریبگرانه تاثیر معنادار دارد.

کمترین رفتارهای وندالیستی در دانش آموزانی مشاهده شده است که مادرشان استاد دانشگاه بوده است. نتایج تحقیق نشان می دهد تفاوت مشاهده شده، از نظر آماری معنادار است. به عبارت دیگر این فرضیه تایید می شود.

فرضیه ۱۰. بین درآمد ماهیانه خانواده و رفتارهای تخریبگرانه رابطه معنادار وجود دارد.

نتایج نشان دهنده همبستگی منفی بین این دو متغیر است که نشان می دهد هر چه درآمد خانواده پایین تر باشد احتمال گرایش وندالیستی در وی بیشتر است و هر چه درآمد افزایش یابد از گرایش وندالیستیک کاسته می شود. این رابطه از نظر آماری معنادار است. بنابراین فرضیه تحقیق تایید می شود.

فرضیات فرعی سوم: بین عوامل خانوادگی و رفتارهای تخریبگرانه رابطه وجود دارد.

عوامل خانوادگی در این تحقیق با استفاده از شاخصهای فقدان، طلاق و جدایی والدین، نوع کنترل والدین بر فرزندان و نوع روابط افراد خانواده سنجیده شده است.

فرضیه ۱۱. بین عوامل خانوادگی و رفتارهای تخریبگرانه رابطه وجود دارد.

نتایج تحقیق نشان دهنده همبستگی مثبت بین این دو متغیر است که نشان می دهد هر چه مشکلات خانوادگی بیشتر باشد احتمال گرایش وندالیستی در دانش آموزان بیشتر است این رابطه از نظر آماری معنادار است. بنابراین فرضیه تحقیق تایید می شود. این نتیجه در تحقیقات مطهری (۱۳۹۲)، نواح و کوپایی (۱۳۹۱) و عادل راد (۱۳۸۷) مشاهده شده است.

فرضیه ۱۲. بین فقدان، طلاق و جدایی والدین و رفتارهای تخریبگرانه رابطه معنادار وجود دارد.

بر اساس نتایج تحقیق، بیشترین میانگین رفتارهای وندالیستی در دانش آموزانی مشاهده شده است که پدر و مادرشان جدا شده بودند. پس از آن به نظر می رسد مرگ مادر تاثیر بیشتری نسبت به مرگ پدر در رفتارهای وندالیستی دانش آموزان دارد. کمترین رفتارهای وندالیستی در دانش آموزانی مشاهده شده است که با پدر و مادرشان زندگی می کردند. نتایج نشان می دهد تفاوت مشاهده شده از نظر آماری معنادار است. به عبارت دیگر این فرضیه تایید می شود. این نتیجه با تحقیقات مطلق و ندری (۱۳۹۲) همخوانی دارد.

فرضیه ۱۳. بین نوع کنترل والدین بر فرزندان و رفتارهای تخریبگرانه رابطه معنادار وجود دارد.

نتایج نشان دهنده همبستگی منفی و معکوس بین این دو متغیر است که نشان می دهد هر چه میزان کنترل والدین بر فرزندان بیشتر باشد احتمال وقوع رفتارهای وندالیستی در دانش آموزان کمتر خواهد بود. این رابطه از نظر آماری معنادار است. بنابراین فرضیه

تحقیق تایید می شود. نتایج یکسان در تحقیقات رستمی و راد (۱۳۹۴)، خوانساری و همکاران (۱۳۹۰) و عادل (۱۳۸۷) مشاهده شده است. نتایج تحقیق مطلق و ندری (۱۳۹۲) نشان داد وجود خشونت در خانواده رابطه مستقیم با رفتارهای بزهکارانه دانش آموزان دارد.

فرضیه ۱۴. بین نوع روابط افراد خانواده و رفتارهای تخریبگرانه رابطه معنادار وجود دارد.

نتیجه تحقیق حاکی از آن است که همبستگی منفی و معکوس بین این دو متغیر وجود دارد که نشان می دهد هر چه میزان روابط اعضای خانواده با یکدیگر بیشتر باشد احتمال وقوع رفتارهای وندالیستی در دانش آموزان کمتر خواهد بود. این رابطه از نظر آماری معنادار است. بنابراین فرضیه تحقیق تایید می شود. رستمی و راد (۱۳۹۴)، مطلق و ندری (۱۳۹۲) و عادل (۱۳۸۷) نیز در تحقیقات خود به نتایج مشابهی دست یافتند. نتایج تحقیق نبوی و همکاران (۱۳۹۱) و فتحی و محمدی (۱۳۹۰) نشان داد بین پیوند اجتماعی و رفتارهای ناهنجار رابطه معنادار وجود دارد.

فرضیات فرعی چهارم: بین عوامل آموزشگاهی و رفتارهای تخریبگرانه رابطه وجود دارد.

عوامل آموزشگاهی در این تحقیق با استفاده از شاخصهای مدیریت مشارکتی، نوع نظارت دانش آموزان در مدرسه، نوع روابط کارکنان مدرسه با دانش آموزان، نوع تجهیزات و امکانات آموزشی و تفریحی و شیوه تشویق و تنبیه در مدرسه سنجیده شده است.

فرضیه ۱۵. بین عوامل آموزشگاهی و رفتارهای تخریبگرانه رابطه وجود دارد.

نتیجه تحقیق نشان دهنده همبستگی منفی بین این دو متغیر است که نشان می دهد هر چه امکانات و خدمات آموزشی بیشتر باشد احتمال گرایش وندالیستی در دانش آموزان کمتر خواهد بود. این رابطه از نظر آماری معنادار است. بنابراین فرضیه تحقیق تایید می شود. این نتیجه در تحقیقات رستمی و راد (۱۳۹۴)، مطهری (۱۳۹۲)، نواح و کوپایی (۱۳۹۱)، حیدری و پارسامهر (۱۳۹۱)، نبوی و همکاران (۱۳۹۱)، قیومزاده (۱۳۹۰)، عادل (۱۳۸۷) نیز مشاهده شده است.

فرضیه ۱۶. بین مدیریت مشارکتی و رفتارهای تخریبگرانه رابطه معنادار وجود دارد.

نتایج نشان دهنده همبستگی معکوس بین این دو متغیر است که نشان می دهد هر چه مدیریت مشارکتی در مدارس بیشتر باشد احتمالاً، گرایش وندالیستی در دانش آموزان کمتر خواهد بود. این رابطه از نظر آماری معنادار است. بنابراین فرضیه تحقیق تایید می شود. مطلق و ندری (۱۳۹۲) و عادل (۱۳۸۷) در تحقیقات خود به نتایج یکسانی رسیدند.

باید اذعان نمود که نوع مدیریت و کیفیت آن در روند تخریب اموال عمومی موثر بوده یعنی بسیاری از رفتارهای وندالیستی دانش آموزان دختر و پسر به علت سوءمدیریت و عدم مدیریت مناسب در مراکز آموزشی و مدارس می باشد. نتایج تحقیق نشان داد افرادی که به رفتارهای تخریبگرانه می پردازند دچار میزانی از بی تفاوتی اجتماعی و عدم مشارکت در امور اجتماعی بسر می برند. بسیاری از وندالها برای این به تخریب ناشی از عدم مشارکت می پردازند که خود را صاحب و مالک اموال عمومی تلقی نمی نمایند یا این حس در ایشان درونی نگردیده است. در واقع مهمترین دستاورد مشارکت را می توان حرکت جامعه به سمت عقلانی شدن دانست. بدین صورت وقتی مردم در تصمیم گیریها مشارکت می کنند و امکان آن توسط مراجع و نهادهای اجتماعی فراهم می شود، مجموعه رفتارهای اجتماعی به سمت عقلانی تر شدن میل می کند.

فرضیه ۱۷. بین نوع نظارت دانش آموزان در مدرسه و رفتارهای تخریبگرانه رابطه معنادار وجود دارد.

نتایج حاکی از همبستگی منفی و معکوس بین این دو متغیر است که نشان می دهد هر چه نظارت بر دانش آموزان در مدارس بیشتر باشد احتمالاً، رفتارهای وندالیستی در دانش آموزان کمتر خواهد بود. این رابطه از نظر آماری معنادار است. بنابراین فرضیه تحقیق تایید می شود. شواهد این تحقیق و نتایج تحقیق عادل (۱۳۸۷) بیانگر آن است که بین احساس تبعیض و وندالیسم نوعی رابطه وجود دارد. یعنی، احساس تبعیض را می توان نوعی عامل زمینه ساز برای دست یازیدن به رفتارهای تخریبی تلقی کرد. به تعبیر روان شناسان اجتماعی و جامعه شناسان جنایی، فردی که احساس می کند در حق او و خانواده اش اجحاف شده است، درونش سرشار از کینه و نفرت نسبت به جامعه می شود. به همین سبب مبادرت به رفتارهای تخریبی می کند تا کینه و نفرت خود را تخلیه نماید.

در همین راستا نظریه کنترل اجتماعی فرض را بر این می داند که رفتار افراد، رفتاری ضد اجتماعی خواهد بود، مگر دیگران، آنها را در جهت ترک آن هدایت کنند. در این دیدگاه برخلاف تبیینهای دیگر، تمایلی به یافتن انگیزه ها و علل رفتار کج روانه وجود ندارد و عمدتاً به موقعیتی توجه می شود، که در آن افراد برای انجام اینگونه رفتارها آزادی بیشتری بدست می آورند. به بیان دیگر، این نحوه تبیین، وقوع کج روی را برحسب وجود ضعف در فرآیند کنترل اجتماعی در جامعه و ناکارآمدی آن در هر دو بعد درونی و بیرونی تبیین می کند و مدعی است که: هنگامی که کنترل اجتماعی به اندازه کافی قوت داشته باشد از وقوع کج روی جلوگیری می شود. اما وقتی کنترلهای داخلی یا خارجی ضعیف بوده و یا از هم پاشیده باشد رفتار کج روانه ظاهر می گردد. (سلیمی، ۱۳۹۴) به نظر هر شی جامعه و گروهی که در میان اعضای آن وابستگی های متقابل و قوی، وجود داشته باشد، بیش از جامعه و گروهی قادر به اعمال کنترل بر اعضای خود خواهد بود که اعضای آن بستگی محکمی با هم نداشته باشند.

به نظر پارسونز هنگامی که کنش متقابل اجتماعی عادی را در چهارچوب نهادی شده بعنوان فرآیند کنش اجتماعی و متاثر از دیگر کنش متقابل بررسی می کنیم به وجود دائمی کنترل اجتماعی پی می بریم. کنش گران همواره گفتار و کردارهای دارند که کمابیش انحرافی است، مثل کنایه به انگیزه های کسی یا جسارت زیاد داشتن. در واقع بسیاری از رفتارهای وندالیستی دانش آموزان دختر و پسر به علت عدم نظارت و کنترل محیطی مناسب در مراکز آموزشی و مدارس می باشد.

فرضیه ۱۸. بین نوع روابط کارکنان مدرسه با دانش آموزان و رفتارهای تخریبگرانه رابطه معنادار وجود دارد.

نتیجه تحقیق نشان دهنده همبستگی منفی و معکوس بین این دو متغیر است که نشان می دهد هر چه روابط کارکنان با دانش آموزان در مدارس بیشتر باشد احتمالاً، رفتارهای وندالیستی در دانش آموزان کمتر خواهد بود. این رابطه از نظر آماری معنادار است. بنابراین فرضیه تحقیق تایید می شود.

بر اساس دیدگاه فشار، تخلف ناشی از سرخوردگی است و سرخوردگی نیز معلول فقدان فرصتها برای پیشرفت است. به عبارت دیگر منبع و منشأ اصلی تخلف در مدارس، فشار ایجاد شده از سوی معلمان و مسئولین مدارس بر دانش آموزان است. منبع فشار از سوی معلمان را می توان در ارزیابی منفی از دانش آموزان و تعامل منفی اولیای مدارس دانست که این امر بر نوع نگرش دانش آموزان به محیط مدرسه تأثیر خواهد گذاشت. نتایج مطالعه حاضر همراستا با یافته های پژوهشی تحقیقات اروستی و همکاران (۲۰۱۲)، رستمی و راد (۱۳۹۴)، نبوی و همکاران (۱۳۹۱)، خوانساری و همکاران (۱۳۹۰)، عادل راد (۱۳۸۷) نشان می دهند که محیط مدرسه و نوع برخورد مسئولین با دانش آموزان، ارتباط مستقیمی با رفتار خرابکارانه آنها دارد. براساس همین نتایج، تئوری فشار عمومی مرتون، کوهن، دورکیم، نظریه کنترل اجتماعی هیرشی و پیوند افتراقی ساترلند جهت تبیین مورد فوق مناسب هستند.

فرضیه ۱۹. بین نوع تجهیزات و امکانات آموزشی و تفریحی و رفتارهای تخریبگرانه رابطه معنادار وجود دارد.

نتایج نشان دهنده همبستگی منفی و معکوس بین این دو متغیر است که نشان می دهد هر چه میزان تجهیزات و امکانات آموزشی و تفریحی در مدارس بیشتر باشد احتمالاً، رفتارهای وندالیستی در دانش آموزان کمتر خواهد بود. این رابطه از نظر آماری معنادار است. بنابراین فرضیه تحقیق تایید می شود.

فرضیه ۲۰. بین شیوه تشویق و تنبیه در مدرسه و رفتارهای تخریبگرانه رابطه معنادار وجود دارد.

به نظر می رسد تشویق در مدارس بیشتر مورد توجه قرار دارد با این حال آمار تنبیه بدنی در مدارس مورد بررسی نگران کننده است. نتایج نشان می دهد بیشترین میانگین رفتارهای وندالیستی در دانش آموزانی مشاهده شده است که مورد تنبیه بدنی قرار گرفته اند. پس از آن بیشترین میانگین رفتارهای تخریبگرانه به ترتیب در دانش آموزانی که مورد تنبیه فردی و گروهی قرار گرفتند. کمترین میانگین در دانش آموزانی که مورد تشویق فردی و گروهی قرار گرفتند مشاهده شده است. بر اساس نتایج تحقیق، تفاوت مشاهده شده از نظر آماری معنادار است. به عبارت دیگر این فرضیه تایید می شود. عادل راد (۱۳۸۷) در تحقیق خود به نتایج یکسانی دست یافت.

دانش آموز تنبیه شده یا طرد شده چون حساس می کند که "عادلانه" و "منصفانه" با او رفتار نشده است و لاجرم او نیز برای هنجار شکنی خود را محق می داند.

۶- نتیجه‌گیری

یکی از نیازهای اولیه و اساسی بشر برای زندگی مطلوب و رسیدن به کمال و سعادت، برخورداری از امنیت در ابعاد و انواع مختلف آن از قبیل امنیت و آرامش روحی، روانی، جسمی، اجتماعی و اقتصادی و غیره است. رشد سریع جمعیت، دگرگونی اقتصادی و سیاسی جامعه، توسعه صنعتی بر پایه صنایع مونتاژ و وابسته و بی‌تناسبی عمیق بین توسعه فنی و فرهنگی و به عبارتی، توسعه ناموزون در ایران در دوران معاصر موجب شکل‌گیری صور نامنظم و بی‌قاعدگی‌هایی گردید که پیامد آن رشد نابهنجاریها و انحرافات اجتماعی در جامعه و به خصوص در شهرها می‌باشد.

البته انحرافات اجتماعی در همه جوامع کم و بیش وجود دارد و تنها تفاوت در شدت و ضعف و میزان آن است. این نکته حائز اهمیت است که در جامعه جوانی مانند کشور ما برخی از انحرافات رو به افزایش است و از یکسو موجب نگرانی جامعه و مسؤولان شده است و از سوی دیگر ناامنی مخصوصاً ناامنی اجتماعی را دامن زده است. در هر جامعه که انحرافات اجتماعی و از جمله رفتارهای وندالیستی از میزان معین و متعارف عبور کند، نگرانی برای مقامات مسؤول و آحاد جامعه را به وجود می‌آورد و آنها را به اتخاذ تدابیر خاص و می‌دارد. بی‌تردید هیچ عنصری برای پیشرفت، توسعه، تکامل جامعه و شکوفایی استعدادها، مهمتر از عنصر امنیت و تأمین آرامش در جامعه نیست و توسعه، خلاقیت و تحرک اجتماعی اثربخش، بدون امنیت امکانپذیر نخواهد بود. امنیت اجتماعی یکی از ضروری‌ترین نیازهای فرد، گروه و جامعه می‌باشد و ادامه‌ی حیات و بقای جوامع بدون آن مشکل و غیرممکن خواهد بود (آزر، ۱۹۸۸: ۲۷۹).

وندالیسم، بیماری نوظهور و مدرن در جامعه جدید است و در متون جامعه‌شناسی انحرافات و آسیب‌شناسی اجتماعی آن را کراً به مفهوم داشتن نوعی روحیه بیمارگونه به کار برده‌اند که مبین تمایل به تخریب آگاهانه، ارادی خودخواسته اموال، تأسیسات و متعلقات عمومی است. بنابراین باید توجه داشت که اغلب صاحب‌نظران و محققان آن را به مثابه جنایتی خرد و از انواع بزهکاری جوانان به شمار آورده‌اند. محققان بسیاری کوشیده‌اند تا رابطه وندالیسم را با برخی از عوامل متغیرهای اجتماعی، جمعیتی، محیطی و روانی بسنجند تا شاید عامل یا عواملی را بیابند که تأثیرش بر پدیده وندالیسم بیشتر از سایر عوامل باشد و از این طریق راهی جهت کنترل وندالها بیابند. آیا باید با وندالیسم مقابله کرد؟

اگر وندالیسم به عنوان یک بیماری و زده‌نکار اجتماعی مطرح است، مسلماً باید دارای راههای پیشگیری و در موارد حاد درمان نیز باشد. برنامه‌ریزی برای مقابله با پدیده وندالیسم به تخصص‌های ویژه‌ای نظیر روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، علوم تربیتی، مدیریت و طراحی شهری نیاز دارد و اعمال آن از طریق روشهای متنوعی صورت می‌گیرد. بر این اساس تحقیق حاضر نیز با هدف بررسی جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر گرایش دانش‌آموزان دوره متوسطه استان مازندران به وندالیسم انجام گردید تا مقدمه‌ای باشد بر تحقیقات گسترده‌تر در این زمینه و نتایج و راهکارهای آن گامی باشد در جهت کاهش گرایش دانش‌آموزان به وندالیسم و تخریب اموال عمومی.

تلاش راقم این سطور در این پژوهش بر آن بود تا با انجام یک پژوهش علی-مقایسه‌ای به کاوشی روشمند پیرامون یکی از پدیده‌های نوین جوامع شهری، یعنی پدیده وندالیسم، بپردازد. برای این منظور ابتدا ادبیات موضوع و مبانی نظری موضوع را مورد مذاکره قرار داد. جستجو در چارچوب موضوع آشکار ساخت که وندالیسم پدیده پیچیده و چندبعدی است که عوامل و متغیرهای متنوعی موجب پدیدآیی، استمرار، تشدید یا فروکش کردن دامنه آن می‌شوند. به‌ویژه چون این پدیده عمدتاً در سن نوجوانی ظهور و بروز می‌نماید با پدیده بلوغ همپوشی پیدا می‌کند و ناگزیر پیچیدگی و غموض آن مضاعف می‌شود.

اما، ناگفته پیداست که در نوشتاری چون این، امکان کندوکاو در همه ابعاد و مؤلفه‌های پدیده شایع و در حال افزایش وندالیسم، وجود ندارد. به همین سبب، محقق در کاوش خود پاره‌ای عوامل، نظیر عوامل عصب‌شناختی، زیستی و فیزیولوژیکی را از قلمرو مطالعه خود خارج کرد و مطالعه و بررسی خود را به چهار عامل جمعیت‌شناختی، خانوادگی (تربیتی)، آموزشی (مدرسه‌ای) و جامعه‌شناختی محدود ساخت.

نتایج نشان دهنده آن است که میزان گرایش دانش‌آموزان به رفتارهای تخریب‌گرانه در حد بالا بوده است. این امر نشان می‌دهد که دانش‌آموزان مورد مطالعه، هم در مدرسه و بیرون از مدرسه به انجام برخی رفتارهای نابهنجار تمایل دارند. مهمترین متغیرهایی که در تحقیق حاضر، رابطه آنها با متغیر مالک مورد بررسی قرار گرفته است، عبارتند از: جنس، عملکرد تحصیلی، محل سکونت، پایگاه اجتماعی-اقتصادی، پایه و رشته تحصیلی، وضعیت آموزشی و خانوادگی، صمیمیت خانوادگی و احساس تبعیض در مدرسه.

به طور کلی نتایج به‌دست آمده از آمار استنباطی نشان می‌دهد که بین همه متغیرهای مستقل مورد بررسی در پژوهش حاضر یعنی تبعیض و بی‌عدالتی بین دانش‌آموزان، فقر فرهنگی، وضعیت نامناسب اقتصادی خانواده، پایین بودن سطح تحصیلات والدین، جدایی (طلاق) والدین، خشونت در خانواده، عدم شرکت در فعالیتهای مدرسه، عدم احساس تعلق به مدرسه و نداشتن برنامه برای گذراندن اوقات فراغت با متغیر وابسته یعنی شیوع رفتارهای تخریب‌گرانه در دانش‌آموزان رابطه معنی‌داری وجود دارد.

وندال‌ها احساس اجحاف بیشتری می‌کنند و این تصور را دارند که بیشتر مورد تبعیض قرار گرفته‌اند. پژوهش‌های انجام شده نشان می‌دهد که وندال‌ها حس انتقام‌جویی و خصومت شدیدی نسبت به جامعه دارند و درصد قابل توجهی از وندال‌ها تحت‌تأثیر انگیزه انتقام‌جویی اقدام به چنین اعمالی می‌کنند. تمایل به رفتارهای پرخاشگرانه و احساس ناکامی، احتمال رفتارهای وندالیستی را بیشتر می‌کند. در بروز رفتار وندالیستی برخی متغیرها نقش تشدیدکننده را دارند. ضعف در کنترل‌های محیطی، تراکم جمعیت و وجود نشانه‌های وندالیسم جزو این متغیرهاست.

به طور کلی بر اساس نتایج به دست آمده از پژوهش می‌توان استدلال کرد که میل به وندالیسم بعنوان متغیر وابسته در این پژوهش، متاثر از عوامل متعددی است که در شبکه‌ای از روابط با یکدیگر به سر می‌برند.

منابع

- ارجمند سیاهپوش، اسحق؛ حیدرآبادی، ابوالقاسم؛ ارجمند سیاهپوش، بهاره (۱۳۹۲). نقش عوامل اجتماعی در تبیین رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان دوره متوسطه شهر اندیمشک با تأکید بر امنیت اجتماعی. فصلنامه مطالعات جامعه‌شناختی جوانان. سال سوم. شماره ۹: ۲۳-۴۶.
- بلالی، اسماعیل؛ جعفری، راحله؛ آغچه، علی (۱۳۹۲). بررسی وندالیسم گرافیتی در دانشگاه؛ تحلیل محتوای دیوارنوشته‌های دانشگاه بوعلی سینا و آزاد همدان. فرهنگ در دانشگاه اسلامی. سال ۳. شماره ۳: ۵۲۵-۵۴۹.
- حسنی، علی‌جان (۱۳۸۸). وندالیسم: عوامل مؤثر بر پیدایش رفتارهای وندالیستی (بررسی موردی دانش‌آموزان شهر بهشهر). طرح پژوهشی اداره کل آموزش و پرورش استان.
- حیدری، اسلام؛ پارسامهر، مهربان (۱۳۹۱). بررسی عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر وندالیسم (مورد مطالعه: دانش‌آموزان دبیرستانی شهر اهواز). جامعه‌شناسی کاربردی. سال ۲۳. شماره ۳: ۲۰۷-۲۲۹.
- خوانساری، محمدرضا؛ مرادنژاد، امین؛ کوپائی، محمدباقر؛ جاویدی، فاطمه (۱۳۹۰). بررسی عوامل اجتماعی و شخصیتی مؤثر بر گرایش به وندالیسم (خراب کاری) در بین دانش‌آموزان دبیرستانی شهر اهواز. دومین همایش نقش دانش و دانشگاهیان در پیشگیری از وقوع جرم و آسیب‌های اجتماعی.
- دغاقله، عقیل؛ کلهر، سمیرا (۱۳۸۹). آسیب‌های شهری در تهران: وندالیسم، دختران فراری، زنان سرپرست خانوار و تکدی‌گری. تهران: جامعه‌شناسان.
- رستمی، نیر؛ راد، فیروز (۱۳۹۴). بررسی عوامل اجتماعی مرتبط با گرایش دانش‌آموزان به رفتارهای ناهنجار: مطالعه دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه شهر اهر. مطالعات جامعه‌شناختی. سال ۵. شماره ۲۰: ۵۵-۷۵.
- ژانورن، پاتریس (۱۳۶۷). وندالیسم: بیماری جهان‌خراکی، ترجمه فرخ ماهان. مجله دانشمند. شماره ۶.
- سلیمی، علی؛ داوری، محمد (۱۳۹۴). جامعه‌شناسی کجروی. زیر نظر غلامعلی اورعی. مشهد: انتشارات پژوهشکده حوزه و دانشگاه.
- عادل‌راد، عبدالله (۱۳۸۷). بررسی تطبیقی عوامل اجتماعی مرتبط با وندالیسم در بین دانش‌آموزان پسر شهرهای شیراز و بوشهر. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شیراز.
- علی‌وردی‌نیا، اکبر؛ شارع‌پور، محمود؛ رحمانی، سحر (۱۳۹۲). تبیین رفتارهای وندالیستی از دیدگاه نظریه‌های انومی-فشار (مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه مازندران). مجله مطالعات اجتماعی ایران. دوره ۷. شماره ۴: ۸۳-۱۰۹.
- فتحی، سروش؛ محمدی، حامد (۱۳۹۰). شهرنشینی، بیگانگی اجتماعی و رفتارهای وندالیستی. پژوهش اجتماعی. دوره ۴. شماره ۱۳: ۱۵۷-۱۷۱.
- قیوم‌زاده، قیوم (۱۳۹۰). بررسی جامعه‌شناختی عوامل اقتصادی و اجتماعی مؤثر بر شیوع وندالیسم در شهر خلخال. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات.
- مطلق، معصومه؛ ندری، ساجده (۱۳۹۲). بررسی جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر گرایش دانش‌آموزان پسر به وندالیسم در محیط مدارس (مطالعه موردی: دبیرستانهای شهرستان خرم‌آباد). فصلنامه مطالعات جامعه‌شناختی جوانان. سال چهارم. شماره ۱۰: ۱۱۷-۱۳۶.
- مطهری، شهین دخت (۱۳۹۲). علل گرایش نوجوانان تهرانی به رفتارهای وندالیستی. فصلنامه علمی تخصصی دانش انتظامی پلیس پایتخت. دوره ششم. شماره ۱۷: ۳۹-۵۲.
- مطیع، ناهید؛ قنادان، منصور (۱۳۹۵). جامعه‌شناسی (مفاهیم کلیدی). تهران: نشر آوای نور.
- میرفردی، اصغر؛ احمدی، سیروس؛ نیکخواه، زهرا (۱۳۹۱). عوامل اجتماعی مؤثر بر گرایش به وندالیسم (خرابکاری) را در بین دانش‌آموزان دبیرستانی شهر یاسوج. جامعه‌شناسی کاربردی. سال ۲۳. شماره ۳: ۱۸۵-۲۰۶.
- نواح، عبدالرضا؛ کوپایی، محمدباقر (۱۳۹۱). عوامل اجتماعی و شخصیتی مؤثر بر گرایش به وندالیسم (خرابکاری) را در بین دانش‌آموزان دبیرستانی شهر اهواز. مجله مطالعات اجتماعی توسعه ایران. سال چهارم. شماره ۲: ۱۳۱-۱۴۳.

- Clinard, Marshall B., Meier Robert F. (2011) *Sociology of Deviant Behavior*, Fourteenth Edition, USA.
- Ervasti, Jenni; Kivimäki, Mika; Puusniekka, Riikka; Luopa, Pauliina; Pentti, aana; Suominen, Sakari; Vahtera, Jussi; Virtanen, Marianna (2012). Association of pupil vandalism, bullying and truancy with teachers' absence due to illness: A multilevel analysis. *Journal of School Psychology*. Volume 50, Issue 3, 347-361.
- Gutierrez, Filomin C. & Shoemaker Donald J. (2008) "Self-Reported Delinquency of High School Students in Metro Manila: Gender and Social Class", *Youth & Society*, 40 (1): 55-85.
- Gutman, M. et.al. (2011). *Vandalism and society*. London: the Free Press.
- Jeb, A & Amy, F. & Sean, p (2009) Social control- serious delinquency and risky behavior, *Journal of crime & delinquency*, p. 423.
- Kerr, J. (2010). *Vandalism*. Boston: Willey.
- Sanders, W.B. (1981) "Juvenile Delinquency: Causes, Patterns and Reaction"s, New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Vernon, Garth Esau (2007) "The Influence of Vandalism in Schools on Learners Academic Performance", *Magister Educations in The Faculty of Education at The Nelson Mandela Metropolitan University*, Supervisor: A.J. Greyling.
- Vorobyeva, Irina; Kruzhkova, Olga; Krivoshekova, Marina (2016). Personality Predictors of Vandal Activity at Preschool Age. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. Volume 233: 302-306.